

Ändamål, inriktning och relevanskriterier

För tolkning och tillämpning av stiftelsens ändamål enligt § 1 i stadgarna ska den utredning angående Ekhagastiftelsens allmänna ändamål som letts av justitierådet Gunnar Dahlman ("Utredningen") vara vägledande. Utredningen finns sammanfattad i ett utlåtande från 1957.

Ekhagastiftelsens styrelse har år 2015 tagit fram detta dokument i syfte att ytterligare förtydliga stiftelsens inriktning vad gäller fullföljandet av stiftelsens ändamål.

1. Områden som kan stödjas

1.1 Bakgrund Gösta Videgård

I Utredningen konstateras att Gösta Videgård hade en fast tro på att en sund livsföring och sunda livsmedel är de viktigaste förutsättningarna för att nå en god hälsa. Bakom Gösta Videgårds intressen på dessa olika områden låg tanken att en förbättrad folkhälsa borde eftersträvas.

Gösta Videgård hade en stark tro på naturens egen kraft och naturliga medel, och ansåg därför att man borde eftersträva en naturlig ordning då det gäller såväl läkekonst, odlingsförfaranden, beredning av livsmedel som livsföring överhuvudtaget. Han var motståndare till konstgjorda ämnen och gifter av alla slag. (D44, D135)¹

I Utredningen framhävs Gösta Videgårds stora intresse för naturläkekonsten och dess mål att bota sjukdomar genom att använda kroppens egen inneboende läkningsförmåga och utnyttjande av naturens hälsobringande krafter i form av fruktsafter och läkeörter, liksom naturläkekonstens målsättning att i möjligaste mån undvika konstgjorda kemiska preparat. Detta intresse torde Gösta Videgård ha haft redan på ett tidigt stadium men det tycks ha stimulerats av hans erfarenheter från Kurhaus Cademario i Schweiz, där behandlingen i stor utsträckning skedde enligt principer hänförliga till naturläkekonsten. (D38-39)

Intresset för folkhälsan och tron på naturens krafter och på naturliga medel kan alltså sägas vara en gemensam nämnare för hans inriktning på det ideella området. (D72)

1.2 Stiftelsens primära verksamhetsområde

Utredningen kom fram till att stiftelsens primära verksamhetsområde avser sambandet mellan å ena sidan den mänskliga hälsan och å andra sidan sådana faktorer som föda, läkemedel, läkemetoder och levnadssätt. Verksamheten ska inriktas på att få fram eller främja föda, läkemedel etc. som i sig är naturliga och även ägnade att främja de naturliga mänskliga krafterna. (D84)

Av Utredningen framgår flera områden som Gösta Videgård var intresserad av och som kan komma ifråga för stöd från Ekhagastiftelsen. Detta framgår av den schematiska översikten (D127-128) som också är grunden för att styrelsen definierat att följande tre områden ska komma ifråga för stöd från stiftelsen:

- Bättre och sundare livsmedel
- Näringsfysiologiska frågor och livsföring
- Naturläkekonst och naturliga läkemedel

¹ Referens (Dxx) i detta dokument hänvisar till sida xx i utlåtande angående Ekhagastiftelsens allmänna ändamål av Gunnar Dahlman från 1957.

Det bör påpekas att områdena delvis går in i varandra. En bättre föda har till exempel kopplingar till naturläkekonsten i och med att en bättre föda kan ingå i denna.

1.2.1 Bättre och sundare livsmedel

På lantbruksområdet bör den fasta punkten och det långsiktigt vägledande vara att Gösta Videgårds allmänna målsättning var en *förbättring av lantbruksprodukternas kvalitet* genom ett lantbruk utan gifter och konstgjorda ämnen. Den verksamhet som stiftelsen stödjer bör därför vara forskning och utveckling baserat på principerna i ekologisk och biodynamisk livsmedelsproduktion eller andra metoder och riktningar som verkar för detta mål. Bättre och sundare livsmedelagnar folkhälsan. (D140)

Exempel på forskning som kan stödjas är hur sådant som idag kräver bekämpningsmedel kan odlas ekologiskt, liksom hur man kvalitetsmässigt och effektivt kan producera bättre och sundare livsmedel utan bekämpningsmedel.

I detta sammanhang är även *analys av kvalitet* ett område som kan stödjas. Gösta Videgårds intresse för höjande av kvaliteten på livsmedel medförde att han även kom att intressera sig för metoder för att fastställa kvalitetsgrader och undersöka livsmedels vitalitet. Förutom smakprovningar var Gösta Videgård tidigt intresserad av biokristallisationsmetoden. Av stor betydelse avseende kvalitetsanalys är att inte bara mäta halter av olika ämnen, utan att även ta fram metoder och mätvärden för att identifiera livsmedels positiva hälsoeffekter på människan. (D71)

Beredning och förvaring av livsmedel är ytterligare ett område för stöd. På detta område tycks ledstjärnan för Gösta Videgård ha varit att gifter och konstgjorda beredningspreparat borde undvikas och att livsmedel i möjligaste mån borde bevaras i sitt naturliga skick. (D69, D114)

I detta sammanhang ska nämnas att forskning inom djurhållning inte är prioriterat, om det inte finns ett samband med kvaliteten av produkter från djuren.

Forskning rörande miljöperspektivet är av mindre relevans för stiftelsen. Forskning där miljöaspekter utgör en del kan dock få stöd om sådan forskning gynnar kvaliteten på livsmedel. Stöd kan exempelvis vara aktuellt i den utsträckning som detta har en positiv effekt på jordbrukssystemens kapacitet (organisk substans och biodiversitet) för att på lång sikt kunna leverera ekosystemtjänster som kan reducera behovet av kemiska bekämpnings- och gödselmedel samt säkra kvaliteten på lantbruksprodukter.

1.2.2 Näringsfysiologiska- och livsföringsfrågor Med hänsyn till dietens betydelse vid de av Gösta Videgård uppskattade Cademariobehandlingarna bör forskning stödjas beträffande kostens betydelse vid behandlingar av sjukdomar, samt kostens betydelse i övrigt för kroppens motståndskraft mot olika sjukdomar. (D121-122)

Ur hälsosynpunkt måste inte bara själva framställningen av livsmedel beaktas, utan även frågor som vilken kost kroppen behöver, vilken påverkan olika kostval har på kroppens funktioner och dylika *näringsfysiologiska frågor*. Forskning beträffande dessa frågor kan därmed stödjas i och med att den är så nära besläktad med både livsmedelsproduktionen och naturläkekonsten. (D121-122)

Beträffande *livsföringsfrågor* framgår av flera uttalanden att Gösta Videgård önskade att stiftelsen ska verka för en sundare livsföring. Däri inbegreps de ovan berörda önskemålen om användande av sundare föda och sundare läkemedel. Utöver detta åsyftades sannolikt även det allmänna värdet av sunda levnadsvanor, sund miljö, friluftsliv och dylikt. I detta sammanhang måste dock påpekas att det verksamhetsområde som stiftelsen i första hand ska ägna sig åt är vetenskaplig forskning. (D123)

1.2.3 Naturläkekonst och naturliga läkemedel

Principen för naturläkekonst och naturmedicin är att med naturenliga metoder aktivera och skapa bästa möjliga förutsättningar för kroppens egna läkande mekanismer. Vanliga behandlingsmetoder är fasta, olika former av vegetarisk kost, örtmediciner, kosttillskott, fysikalisk terapi och avspänning.

Kurhaus Cademario var vid tiden för Gösta Videgårds besök en av de främsta klinikerna där naturläkekonst praktiserades. Grunden i behandlingen var vegetarisk diet enligt Bircher-Benners kostprogram, olika fruktsafter, friluftaktiviteter och s.k. Coue-aftnar med föredrag, musik och sång för att uppmuntra positivt tänkande i syfte att stimulera läkningsprocessen.

Beträffande det medicinska området ska nämnas att Gösta Videgård upprepade gånger uttalat en viss misstro mot den gängse läkarvetenskapen. Vad han reagerade mot var särskilt användningen av preparat och mediciner innehållande sådana medel som enligt hans mening inte kunde betraktas som naturliga. (D42)

I Utredningen slås fast att stöd åt naturläkekonst enligt de huvudsakliga principer som tillämpades på Kurhaus Cademario ska vara mål för stiftelsens stöd. (D122) Stiftelsen ser dock idag att detta område kan utvidgas till att innefatta även annan medicinsk forskning där tankesättet är att ta tillvara *naturliga metoder och läkemedel*.

I naturläkekonsten finns det mentala och psykologiska inslag (t.ex. Coue-aftnar) och forskning i sådan linje kan stödjas. Styrelsens bedömning är dock att forskning avseende fysisk påverkan och kroppsliga funktioner har högre prioritet än forskning avseende mental hälsa och psykologi.

1.2.4 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man säga att huvudfokus för Ekhagastiftelsen ska vara att främja människans hälsa genom att verka för att ta fram bättre livsmedel, naturliga läkemedel och läkningsmetoder samt stödja forskning för en sundare livsföring, som i sig kan ha en sjukdomsförebyggande effekt.

En central tanke är att fokusera mer på förebyggande aktiv hälsovård än på passiv sjukdomsdämpande sjukvård. Detta gäller även för lantbruksområdet där forskning bör läggas upp i linje med IFOAMs definierade principer för ekologisk produktion. Fokus ska inte vara på att bekämpa problem utan att hitta metoder för att förebygga dess uppkomst.

2. Typer av ansökningar som kan stödjas

Ekhagastiftelsen beviljar medel för vetenskaplig forskning, utbildning och undervisning.

Huvudfokus ska vara på forskning och då i första hand tillämpad forskning.

Även grundforskning inom till exempel molekylärbiologi eller genetisk forskning kan stödjas om den klarlägger orsakssammanhang som kan anses vara av direkt värde för vidare forskning inom stiftelsens ändamål. (D89)

Ansökningar som inte är forskningsansökningar men som avser att få forskningens rön omsatta i praktiken kan beviljas medel, t.ex. utbildningsverksamhet, dokumentationsprojekt, bokprojekt eller konferenser. Sådana ansökningar utvärderas för att se huruvida dessa kan bidra till en utveckling i linje med stiftelsens ändamål. Dessa ansökningar ska dock endast utgöra en mindre del av anslagna medel. (D137, D138)

Det är möjligt att söka stipendiemedel från stiftelsen, men detta beviljas i regel endast för forskningsrelaterade projekt. Stiftelsen finansierar inte grundutbildningar.

Ekhagastiftelsen stödjer inte projekt av biståndskaraktär där man till exempel avser att stödja samhällsfunktioner eller genomföra utbildningar.

3. Stöd till verksamhet i egen regi

Stadgarna skulle kunna tolkas som att stiftelsen ska bedriva verksamhet i egen regi, till exempel genom att upprätta laboratorier eller förvärva jordegendomar för att ge forskare möjlighet att genomföra studier och experiment. Utredningen berör även Gösta Videgårds tanke på att inrätta en Cademarioliknande anstalt i Sverige. Detta ska dock inte uppfattas som en tvingande anvisning om att verksamhet i första hand ska bedrivas i egen regi. Endast när det är ekonomiskt genomförbart kan verksamhet bedrivas i egen regi. (D94)

4. Bedömning av ansökningar

Stiftelsen önskar i första hand stödja strategiska och innovativa projekt av pilotkaraktär.

Det är önskvärt att stödja forskning med stort nyhetsvärde, dvs. bekräftande forskning är inte en prioritet. Dessutom ser stiftelsen gärna ett helhetstänkande (holistiskt tankesätt) i de projekt som stöds.

Ansökningarna bedöms enligt flera kriterier där relevans och vetenskaplighet är avgörande.

Ansökningarna ska därför innehålla en kortfattad beskrivning av hur projektet är relevant med hänsyn till stiftelsens ändamål samt på vilket sätt det bidrar till en bättre folkhälsa.

En ansökan som bedöms som ej relevant kan inte komma i fråga för finansiering.

5. Fördelning av medel mellan områden

I Utredningen nämns att de två huvudområdena – livsmedel och naturläkekonst – bör anses ungefär jämställda och därmed bör stödjas i ungefär lika mån. Detta behöver dock inte betraktas som en fast norm att uppfylla varje år, utan bör ses som allmän riktlinje på lång sikt. (D126-127)

Finns det fler relevanta ansökningar inom något område kan detta område under en period få en större del av beviljade medel.

6. Finansiering

Ekhagastiftelsens vill att projekt finansieras fullt ut enligt ansökan, dvs. att ett projekt får hela den sökta budgeten beviljad. Om det i utvärderingen klart framgår att projektet kan klara sig med en minskad budget skall anslaget reduceras.

Ekhagastiftelsen kan ge medel till projekt där stiftelsen är en av flera finansiärer. Stiftelsen stödjer i normalfallet inte projekt där stiftelsen enbart är en mindre delfinansiär.

Om en anslagstagare erhåller medel från annat håll för samma projekt innebär detta att Ekhagastiftelsens anslag reduceras.

7. Ansökningar från utlandet

För att garantera projektets kvalitet kräver stiftelsen att ansökningar från länder utanför Europa och Nordamerika har ett samarbete med en svensk partner. Samarbetspartnern måste vara praktiskt involverad i genomförandet av projektet.

8. Kliniska djurförsök

Ekhagastiftelsen har en restriktiv inställning till forskning där kliniska djurförsök används. Detta betyder inte att sådan forskning inte kan få finansiering, men forskningen måste då ha hög relevans med hänsyn till stiftelsens ändamål och inte kunna genomföras utan djurförsök.

[Dokumentet fastställdes på styrelsemöte den 29 maj 2017.]